

Nakon što je pre par godina široka anti GMO koalicija izvojevala privremenu pobjedu i sprečila izmene zakona o zabrani proizvodnje i prometa genetski modifikovanih organizama na teritoriji Srbije, ponovo se priprema teren za novu ofanzivu koja bi dovela do legalizacije prometa i proizvodnje genetski modifikovanih proizvoda.

Pre par meseci ministarstvo poljoprivrede, uz saglasnost ministarstva zdravlja, formiralo je stručni savet za procenu rizika u oblasti genetski modifikovane hrane sastavljen od petnaest eksperata, i to telo će doneti odluku o prometu GM proizvoda u Srbiji. Ministar poljoprivrede Branislav Nedimović najavio je da će poslednju reč o prometu GMO imati struka, a ne politika. Ovom izjavom i zaklanjanjem iza struke, koja je u stvarnosti veoma heterogena i daleko od konsenzusa povodom različitih aspekata GMO, ministar pokušava ponovo da progura da se GM proizvodi stave u promet uprkos neslaganju većine stanovništva. Naime, dosad je 135 gradova i opština, koji pokrivaju više od 77% površine i 85% stanovništva kao i 75% poljoprivrednog zemljišta Srbije usvojilo deklaraciju u kojoj se izričito kaže da ne žele GM proizvode na svojoj teritoriji.

Ne treba zaboraviti ni da je legalizacija prometa genetski modifikovane hrane jedan od uslova za prijem Srbije u Svetsku trgovinsku organizaciju kao i deo preduslova za zatvaranje poglavlja 30. pretpristupnih pregovora sa EU. Prihvatanjem takvih uslova država čini korak dalje ka odustajanju od prehrambene suverenosti.

Poseban motiv u svemu ovome imaju i multinacionalne kompanije koje proizvode i distribuiraju GM proizvode, i profitiraju od njihovog prometa, a u Srbiji im je tržište još uvek zatvoreno. Nakon konsultacija sa Aleksandrom Vučićem (u tom trenutku premijer/predsednikom), ministar Nedimović se ovoga puta odlučio da ide linijom manjeg otpora i odluku prepusti timu eksperata. Ovo je još samo jedan u nizu slučajeva kada se zarad „većeg dobra“ mogućnost odlučivanja otuđuje od građana i prebacuje na takozvane nezavisne (od čega?) eksperte i tehnička tela. Ovakva tehnička tela, koliko god ih nazivali nezavisnim, zapravo to nisu. Sam nedemokratski proces izbora ljudi koji će sedeti u ovim telima doprinosi tome da oni jasno zauzmu jednu stranu. Ta strana je gotovo uvek ona koja je povoljna za krupan kapital, a protivna ekonomskom, ekološkom i zdravstvenom interesu većine građana koji će osetiti posledice njihovih odluka.

U čemu je problem s genetski modifikovanom hranom

Kada se priča o negativnim efektima genetski modifikovane hrane obično se u prvi plan stavljaju zdravstvene posledice konzumiranja ovakve hrane. To i olakšava poziciju „progresivnih“ snaga koje usled objektivne nedovoljne istraženosti negativnih efekata na ljudsko telo, svakoga ko se pobuni proglašavaju nazadnim teoretičarom zavere koji se protivi „prirodnom“ napretku tehnologije. Ono što jesu dokazane i očigledne dalekosežne posledice

korišćenja GMO-a jeste produbljivanje ekonomske nejednolikosti i zavisnosti uz stravične ekološke posledice.

Ipak, ni dokazi o zdravstvenoj opasnosti nisu zanemarljivi. Da li biste prihvatili da se vozite vozilom za koje i sami konstruktori kažu da nisu sigurni da li i kako svi delovi vozila funkcionišu? Upravo ovo je slučaj s GM proizvodima. Ni sami stručnjaci nisu sigurni u efekte koje GMO može imati. Sva istraživanja koje kompanije za proizvodnju GM semena vrše ograničena su na 90 dana, što je prekratak period da bi se uvidele moguće nuspojave. Ali čak i u tako vremenski ograničenim istraživanjima na testiranim pacovima hranjenim GMO kukuruzom primećene su različita oboljenja od kancera bubrega i jetre, teških plućnih oboljenja do genetskih mutacija.

Kao jedna od prednosti GMO navodi se njihova otpornost. Ova otpornost ide zajedno s veštačkim herbicidima za GM biljke. Poznat je primer kancerogenog herbicida „glifosav“, na koji su GM biljke otporne, ali ovaj herbicid donosi pustoš i smrt sveg biljnog sveta u okolini, kako neželjnog tako i željenog. U neposrednoj prostornoj ali i vremenskoj blizini GMO zasada postaje nemoguće uzgajati druge useve.

Prelaskom na GM proizvode zapravo dolazi do gubitka vrednog genetskog materijala. Upotrebom GM semena onemogućava se dugogodišnja praksa poljoprivrednika da deo semena od prethodne berbe sačuvaju za narednu setvu. Mnoga GM semena dizajnirana su tako da biljke nikada ne završe do kraja svoj reproduktivni ciklus. Uz to, proizvođači uživaju zaštitu intelektualne svojine nad GM semenom, te sakupljanje može da bude sankcionisano, a poljoprivrednik primoran da plati odštetu. Ovim mehanizmom se zemljoradnici stavljaju u potpuno zavisan položaj i primoravaju se da svake godine kupuju novo seme, i tako obezbeđuju stalni izvor profita korporacijama koje to seme proizvode.

Dok se čeka još samo odobrenje Evropske komisije da Bayer preuzme za 66 milijardi dolara Monsanto, broj aktera na „slobodnom tržištu“ GMO-a se smanjuje. To prate i spajanje Dow Chemicala i DuPonta u novu kompaniju vrednu 130 milijardi dolara i preuzimanje Syngenta od strane ChemChina za 43 milijarde dolara. Na celokupnom svetskom tržištu ostala su samo četiri igrača, od toga dva veća i dva nešto manja. Svako novo spajanje dovodilo je do povećanje cene semena, pa je tako u Americi od kasnih 80-ih do danas cena kese GM semena soje porasla sa 8 na 60 dolara.

GM biljke se gaje na ogromnim poljima kao monokulture, pa se dešava da stotine hektara bude zasejano sa samo par različitih GM semenâ. Ovakav način poljoprivrede vodi smanjenju genetske šarolikosti semena, a time i do veće izloženosti različitim bolestima i štetocinama. Zamislite taj distopijski svet u kome postoje samo par varijeteta semena kukurza, soje, pirinča ili pšenice, i sve su u rukama korporacija od kojih smo svi zavisni. Dok

strepimo od potencijalnih mutacija bolesti koje mogu dovesti do kolapsa svetske proizvodnje hrane i globalne gladi.

Poznat je primer iz Indije i „sjajne“ sinergije dveju multinacionalnih kompanija na lokalnu. Nakon što je Koka-kola preteranim iskorišćavanjem iscrpla gotovo sve rezerve podzemne vode i izazvala sušenje useva i glad, na scenu je stupila kompanija za proizvodnju GMO semena Monsanto. Oni su zdušno ponudili lokalnom stanovništvu seme koje zahteva manje količine vode, ali njega mogu priuštiti samo bogatiji zemljoposjednici, koji postaju zavisni od kupovine te vrste semena, dok siromašni bivaju prinuđeni da se rasele u prenatrpane gradove gde postaju jeftina, gotovo robovska radna snaga.

Danas je u Evropi prosečnom čoveku veoma teško da uoči razliku u pakovanjima između GM i ne-GM hrane. Uprkos pričama da je GM hrana neškodljiva i jednako kvalitetna, nigde nije moguće naći primer da se neki proizvod reklamira kao GMO. Zahvaljujući lobističkim grupama u Americi, nema ni naznaka na pakovanjima da je neki proizvod GMO dok su u Evropi zakoni nešto stroži pa je nakon detaljnog isčitavanja deklaracija moguće uočiti da su neki proizvodi GMO. Potrebno je otići i korak dalje i zahtevati da se na svakom GMO proizvodu jasno naglasi njegovo poreklo kao i moguće posledice konzumacije, kao što je danas slučaj sa cigaretama.

Organska hrana kao alternativa

Ponovno pokrenuto pitanje proizvodnje i prometa GM proizvoda u Srbiji poklapa se s privatizacijom nekada velikih poljoprivrednih kombinata i prodajom i davanjem u zakup zemljišta stranim investitorima. GM seme je idealno za bogate strane investitore koji žele što pre da izvuku profit iz kupljenog zemljišta ne mareći za ekološku i ekonomsku pustoš koja ostaje iza njih i kojima se od septembra 2017. otvara i mogućnost kupovine zemljišta u Srbiji, za razliku od ranije mogućnosti iznajmljivanja.

Dok sela umiru i ruralna područja ostaju pusta, umesto promene agrarne politike „stručnjaci“ nam preporučuju da pređemo na GM hranu koja će nadomestiti prinose proizvođačima. Jedna od mogućih alternativa na polju agrarne politike jeste insistiranje da se ubrzanim tempom pređe na organsku proizvodnju. To bi morali da prate i podsticaji za zadružno udruživanje proizvođača kao i pokretanje prerađivačke industrije koja bi bila povezana s tom proizvodnjom i pod kontrolom samih radnika i korisnika.

Srbija ima potencijal za uzgoj organske hrane koji bi omogućavanjem uzgoja i prometa GM hrane bio trajno narušen. Da bi se razvila organska poljoprivreda, koja je radno dosta intenzivnija i manje ovisna od skupe mehanizacije i fosilnih goriva, potrebno je povećati subvencije posebno za poljoprivrednike koji poseduju mala gazdinstva, uz dodatnu edukaciju o organskim načinima proizvodnje i uzgoja biljaka i životinja.

Potrebno je preusmeriti subvencije koje odlaze velikim stranim investitorima i zemljoposjednicima i uložiti taj novac u infrastrukturu koja bi omogućila udruživanje i olakšala rad malim organskim proizvođačima. Takođe, u svetlu klimatskih promena, umesto oslanjanja na kontroverzne GM kulture i korporacije, sem subvencija za navodnjavanje i sl., potrebno je hitno ažuriranje planiranja u poljoprivredi jer već danas mnogi ratari primećuju da vrste koje su nekada bujale u određenim područjima, sada zahtevaju relokaciju na više nadmorske visine, severniju ekspoziciju, sveže zemljište itd. Ovo su neki od mogućih načina da se barem malo popravi kvalitet života seoskog stanovništva, spase prehrambeni suverenitet i odupre se GMO industriji.

Izvor: glasnikokvir